

Inga-Britt Ahlenius: Landet där ingen behöver ta ansvar

Svenska Dagbladet

Prenumerera

Estonia, på havets botten. Men ovan ytan flyter allt. Foto: Stefan Jerrevång/TT

Vi har svaga processer för att utkräva ansvar från statsråd och regering. Men att utkräva ansvar är centralt i en demokrati.

Inga-Britt Ahlenius

Publicerad 09:30

Vi har förlorat vår ansvarskultur. Inte genom ett välavvägt beslut, men som en logisk följd av en fortgående informalisering av processer i den offentliga verksamheten. En kultur baserad på regler och formella processer ersätts av ett slags institutionaliserad informalism, en mjuk stat.

Myndigheters kommunikation med allmänheten undertecknas med förnamn, i värsta fall i en dialog som låter som ett slags Twittertjatter.

Den förra regeringens hantering av utnämningar av verkschefer skedde informellt och i strid med regeringsformens tydliga krav på skicklighet och förtjänst. Och lättvindigt är det att göra sig av med den verkschef som man tycker blivit besvärlig.

I direktiven skrivs till exempel ”att fastställa omständigheter i syfte att förbättra”. Ingenting om ansvar.

Vi har svaga processer för att utkräva ansvar från statsråd och regering. Vi har inte ens ett ord för att ställas till ansvar – vi saknar engelskans *accountability*.

Om man är välvillig kan man säga att vi inte är så intresserade av att utkräva ansvar, vi är mer intresserade av att lära av det förflutna. Men frågan är om vi lär av det förflutna om inget ansvar utkrävs. Att utkräva ansvar är centralt i en demokrati, att någon ställs till svars ger en tydlig signal.

Efter stora katastrofer tillsätts kommissioner – lätt förgyllda vanliga utredningar, men ordet kommission låter imponerande, som om resultatet skulle ha särskild tyngd. I direktiven skrivs till exempel ”att fastställa omständigheter i syfte att förbättra”. Ingenting om ansvar.

Ett intressant undantag var [Tsunamikommissionen](#) (SOU 2005:104). Kommissionen ägnade ett särskilt avsnitt åt begreppet ansvar. Den skrev till och med oförväget att det är ”statsminister Göran Persson som har det övergripande ansvaret för Regeringskansliets tillkortakommanden”.

[Granskningskommissionen av mordet på Olof Palme](#) konstaterade att polisutredningen präglades av institutionellt sammanbrott och professionell inkompetens. Räfst och rättarting har aldrig hållits, inget ansvar utkrävts. Inte lärde man sig något för framtiden heller.

Om Estonia skrev haveriutredningen att Estonia vid avgång från Tallinn var sjövärdig. Det var ett utmärkt men lögnaktigt sätt att undvika frågan om ansvar. Den inspektion av Estonia som genomfördes av svenska Sjöfartsverket samma eftermiddag som Estonia lämnade Tallinn visade att hon var behäftad med så många fel att hon aldrig borde ha fått lämna hamn.

Det sensationella har nu inträffat att Statens Haverikommission (SHK) [tillstår](#) att Estonia inte var sjövärdig. Det sätter ljuset på frågan om ansvar, något som regeringar och myndigheter hittills har skytt som pesten.

SHK har nu fått medel att undersöka vraket ytterligare. I en ny rapport måste fokus vara just på frågan om ansvar. Vems ansvar var det att Estonia inte var sjövärdig? Vems ansvar var det att Estonia tilläts lämna hamn? Varför fann Sjöfartsverket vid sina fyra tidigare inspektioner inga eller bara obetydliga fel? Vems ansvar var det att Estonia under sin korta livstid var i så dåligt skick att hon aldrig fick ett permanent certifikat, bara fem provisoriska?

Arma ansvarslösa land.

Inga-Britt Ahlenius

RELATERADE ÄMNEN

Demokrati

Estonia